

ואיך שונה התנא בסיפא מעשה שאף שנתן לאחר, אסור המודר? (7)

ומבארין: משנתינו **הסורי מיהפרא**, והכי **קתני: ואם הוכיח סופו** [סוף דבריו] על תחילתו, שלא נתכוין לתת לאחר במתנה גמורה, אלא רק הערמה היא, כגון במתנת בית חורון, שאמר לבסוף "והינן לפניך אלא כדי שיבוא אבא" — אסור.

אבל אם לא אמר בפירוש, אף שהענין בעצמו מוכיח שלא נתכוין לתת — אלא כדי שיהנה המודר, בכל זאת הרי זו מתנה — ומותר.

ומעשה נמי בבית חורון, באחד דהוה סופו מוכיח על תחילתו, ואמרו חכמים שבכהאי גוונא — אסור.

אמר רבא: לא שנו, אלא דאמר ליה הבן לאותו אדם: והינן לפניך אלא כדי שיבוא אבא. שלשון זה — תנאי גמור הוא, שדווקא על מנת כן נתן לו, כדי שיבוא האב ויאכל.

אבל אם אמר ליה: "שיחו לפניך שיבא אבא", אזי אין זה תנאי כלל, אלא מדעתך, אם תרצה, יבוא אבא ויאכל — **הוא דאמר ליה.** ובכהאי גוונא — מתנה גמורה היא, ומותר (8).

לישנא אחרינא — אמרין לה את דברי רבא כך:

אמר רבא: לא תימא שטעמא של התנא של משנתינו, דווקא משום דאמר ליה: והינן לפניך — **הוא דאסור, אבל אם אמר ליה "הן לפניך שיבא אבא ויאכל"** — מותר,

אלא אפילו אם אמר ליה "הן לפניך יבא אבא ויאכל", למרות שבעלמא לשון כזה אינו לשון תנאי, בכל זאת הכא אסור.

מאי טעמא?

משום שסעודתו שהכין לצורך הנישואין מוכחת עליו. שהרי ודאי שאין אדם מכין סעודה לנשואי בנו — ונותנה לאדם אחר! על כרחך שמה שאמר "ויבא אבא", נתכוין לתנאי גמור (9).

מעשה בההוא גברא, דהוה ליה ברא דהוה ב-חמ **שמיט כיפי דכיתנא** [שהיה לו בן, שהיה גונב אגודות של פשתן]. והיה לו עוד בן אחר שהיה מעולה.

אסרינהו האב לנכסיה עליה [על בנו].

אמרו ליה לאותו אדם: ואי הואי בר ברך צורבא מרבנן [ואם יהיה בנו של בנך זה

מתנה, שהרי לא נתכוון הנותן להקנותה כלל, אלא רק שתקרא על שמו, כדי שיהא אביו מותר בה. ר"ן, עיי"ש.

7. כתב הר"ן דאין זה מעשה לסתור ממש, שהרי בסיפא אמר לו "והינן לפניך אלא כדי שיבא וכו'". אלא שמכל מקום, היאך שנה ברישא שמותר, ובסיפא מביא מעשה שמותר,

הרי דרך התנא להביא מעשה לסיוע לרישא!

8. וכדאיתא במס' ביצה, בההוא דאמר: הבו ד' מאה זוזי לפלניא ולנסיב ברתאי, דאמר רבא: ד' מאה זוזי שקיל. ברתיה, אי בעי — נסיב, אי בעי — לא נסיב.

9. כתב הרשב"א, שדוקא כשאמר כן בשעת

דהא כשקונים בקנין חליפין, ונותן הקונה למקנה סודרא [סודר], כדי שיקנה לו המקנה תמורת הסודר קרקע — קני על מנת להקנות הוא, שהרי הקנה לו את הסודר רק על מנת שיקנה לו את הקרקע, ולא לשום צורך אחר!

אמר רב אשי: ומאן לימא לן דסודרא, אי תפיס ליה המקנה — לא מיתפיס? שמא יכול המקנה לזכות בסודר לעצמו!

ועוד, אף אם נאמר שסודרא קני על מנת להקנות הוא, מכל מקום יש בו מעלה יתירה, שהרי קני מן השתא, לפני שהחזיר המקנה את הסודר לקונה, שהרי סתם קנין — מעכשיו הוא.

מה שאין כן הליו נכסי, נכסים אלו, של אותו אדם, לאימת קני [מתי יקנה אותם הבן] — רק לכי הוי בריה צורבא מרבנן [כשיהיה בנו צורבא מרבנן], שכיון שלא הקנה לו אלא כדי שיהיו של בנו, ודאי לא

תלמיד חכם], מאי? האם הוא יפסיד את הנכסים?!

אמר להון: ליקני הדין. כלומר, יקנה הבן עתה את הנכסים. ואי הואי בר ברי צורבא מרבנן — לקנייה אותו בן בנו. ואם לא — יקנה הבן השני את כל הנכסים⁽¹⁰⁾.

מאי? מה הדין במקרה כזה?

אמרי פומבדיתאי: בכהאי גוונא, קני [קנה אתה] — על מנת להקנות לאחר הוא. שהרי הקנה את הנכסים לבנו הזה — רק על מנת שיקנה בן בנו את הנכסים.

ובל קני על מנת להקנות — לא קני⁽¹¹⁾.

ורב נחמן אמר: אפילו בכהאי גוונא, קני על מנת להקנות — קני.

וראיה לדבר:

כיתנא, והכירו בו, שהיה רוצה לתת את נכסיו לאותו בן מעולה. ולכן אמרו לו: אי הוי בר בריך צורבא מרבנן — למה לא יזכה בנכסים? והשיב להם, אכן, יקנה עתה גם הבן השני חצי מהנכסים, ואם יהיה בנו צורבא מרבנן — יקנה את אותה מחצית הנכסים. ואם לא — יהיו כל הנכסים של הבן המעולה.

11. ואין זה דומה למתנה על מנת להחזיר — ששמה מתנה, ששאני התם, דמכל מקום הרי הוא זוכה בה לשעתו — ומשתמש בה. אבל כאן לא הקנה לבנו כלל שיזכה הוא בנכסים, אלא רק כדי שיזכה בהם בנו אם יהיה צורבא מרבנן, ולכן לא קנה כלל, והבן המעולה יקנה את כל הנכסים. ר"ן.

מתנה, אז אסור. אבל אם אמר לאחר מכן, מותר, כיון שבשעת מתנה לא אמר כלום.

אבל הרמב"ם [פ"ז מהל' גדרים הלט"ו] כתב שאפילו אם אמר כן לאחר מכן — אסור, ואינה מתנה.

10. כך ביאר הר"ן את סוגייתנו, משום שהיה קשה לו, הרי למרות שאסר נכסיו על הבן, יקנה אותם בן בנו! שהרי הביא הר"ן לעיל, שמי שאסר נכסיו על בנו, אף שאינו רשאי ליהנות מהן, מכל מקום גוף הנכסים — שלו הוא. וכיון שכן, יירשנו בן בנו, בין אם יהיה ת"ח, ובין אם לא.

לכן ביאר, שכך היה המעשה, שלאותו אדם היו שני בנים, אחד מעלי, ואחד שהיה שמיט

היה דעתו שיקגם עד אותה שעה. ולכך הוזה, כשהיה הבן צורבא מרבנן, הדר סודרא למריה! כלומר, כלתה כבר אותה הקנאה שהקנה לו!

אמר ליה רבא לרב נחמן: והא מתנת בית חורון, דקני על מנת להקנות הוא, ולא קא קני אותו אדם את החצר והסעודה. שאם היה קונה, היה אביו מותר, שהרי קנה אחר בינתיים!

זימנין [פעמים] שאמר ליה רב נחמן בתשובה לשאלתו: מה ששם לא קנה, היינו משום דסעודתו מוכחת עליו שהמדיר רוצה שיהנה אביו מסעודתו שלו, שודאי שאין לו עניין בכך שיהנה אביו מסעודתו של אחר!

מה שאין כן בעניינינו, שאדרבה, ניחא ליה לאותו אדם שאסר נכסיו על בנו, שיהנה בן בנו מאביו, ולא ממנו, שכך הוא סדר נחלות, ולא שתקפוץ נחלה ממנו — לבן בנו.

וזימנין אמר ליה רב נחמן: משנתנו כשיטת רבי אליעזר הוא, דאמר: אפילו ויתור אסור במודר הנאה.

והיינו, כשם שרבי אליעזר מחמיר בנדירים משאר דיני ממונות לענין דריסת הרגל, שבשאר דיני ממונות, דריסת הרגל מותרת, ואין בזה משום גזל. ואילו לענין מודר הנאה — אסור ליכנס בחצרו. הוא הדין לעניינינו, שאמנם בעלמא קני על מנת להקנות — קני, בכל זאת, משום חומרא דנדירים — אמרינן שלא קנה.

תנן, אמרו חכמים: כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת — אינה מתנה.

מה ששנה התנא "כל" — לאיתווי מאי? האם לאו לאתווי הא מילתא דשדיא בכיפי, דהיינו, המעשה של אותו בן שהוה שמיט כיפי דכיתנא, לומר שקני על מנת להקנות — לא קנה אף מעיקר הדין!?

ודחינן: לא. לאתווי לישנא בתראה דשמעתייה דרבא דלעיל. שאפילו אם אמר: "יבא אבא ויאכל", ולא אמר בלשון תנאי, אסור במודר הנאה, משום שסעודתו מוכחת עליו.

הדרן עלך השותפין

פרק הנודר מן המבושל

קדירה רך, שהרגילות היא לאוכלו עם פת. אך מעשה קדירה עבה, הרגילות היא לאוכלו בלא פת.

זכמו כן מותר הנודר מן התבשיל, כביצה טורמוטא.

ונתבאר בגמרא, שהיא ביצה ששלקו אותה אלף פעמים במים חמים ואלף פעמים במים קרים לסירוגין, עד שהיא מצטמקת כל כך, שיכול לבולעה בשלימותה, והיא גם יוצאת שלימה ממעיו [ואוכלים אותה לרפואה, שאם יש דלקת במעים, הביצה יוצאת עם ההפרשה, ולפי המראה שבה יודע הרופא איזו תרופה לתת].

והטעם שהנודר מן התבשיל מותר בזה, משום שאין רגילות לאכול אותה עם פת,

אבל, אם הביצה לא נתבשלה כל כך, אסורה היא לנודר, שהרי היא נאכלת עם הפת.

זכמו כן מותר הנודר מן התבשיל, בדלעת הרמוצה, מין דלעת שלעולם אינה מתבשלת יפה, ולכן גם אחרי שנתבשלה, אין היא נקראת תבשיל, הלכך, הנודר מן התבשיל, מותר בה.

[המשנה הבאה הוצגה כאן כהמשך למשנה, אך היא הובאה שוב לקמן נא א, ועיקרה

כבר נתבאר לעיל, שבנדרים הולכים אחרי לשון בני אדם. כלומר, שמפרשים את הנדר לפי משמעותו המקובלת בלשון בני אדם. הפרק שלפנינו בא ללמדנו, כי מי שנדר לאסור על עצמו מאכל מסויים, מותרים לו כל המאכלים האחרים שאינם כלולים בשם אותו המאכל לפי לשון בני אדם.

מתניתין:

א. הנודר לאסור על עצמו את כל המאכלים שהם מן המבושל [שהוכנו לאכילה על ידי בישול], כגון שאמר "קונם מבושל עלי".

הדין הוא, שמותר הנודר, במאכלים שהוכנו לאכילה בצלי ובשלוק [מבושל למחצה⁽¹⁾], שכן לצלי ולשלוק אין בני אדם קוראים "מבושל", ואין הם בכלל הנדר.

ב. אמר הנודר, קונם עלי כל מאכל הנקרא "תבשיל", שאיני טועם,

הדין הוא, שאסור הנודר במעשה קדירה רך [בתבשיל שיש בו רוטב].

ומותר במעשה קדירה עבה כגון דייסא וכדומה.

ומבואר בגמרא, שהטעם הוא, היות ודרך בני אדם שקוראים "תבשיל" רק למעשה

מדי בכלל מבושל הוא בלשון בני אדם. אבל הרא"ש, רש"י והברטנורה, פירשו, ששלוק זה כל שהוא מבושל יותר מדי, וגם מאכל זה נכלל במאכלים המותרים לנודר מן

1. הר"ן מפרש שאמנם שלוק, משמעותו גם מאכל שמבושל יותר מדי, אבל כאן אין הכוונה להתיר אלא רק מבושל למחצה, היות ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ותבשיל שנתבשל יותר